

גאוגרפיה – אדם וסביבה

במסגרת תוכנית "סמסטר ראשון כבר בתיכון"

הוראות

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד – **נתי"ב** (ניתוח תופעות יסוד במרחב).

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש:

- (1) אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה, משנת 2000 ואילך (ללא המילון למונחי הגיאוגרפיה)
- (2) אטלס כרטא – פיזי, מדיני, כלכלי, חברתי, משנת 1998 ואילך
- (3) אטלס כרטא אוניברסלי

ד. הוראות מיוחדות:

- (1) כדי להמחיש את התשובות אפשר להוסיף סרטונים, חתכים וגרפים, לפי הצורך.
- (2) יש לענות על מספר השאלות לפי ההוראות בבחינה.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

ניתוח תופעות יסוד במרחב

(100 נקודות)

בשאלון זה תיבדק יכולתכם להתמודד עם שאלות העוסקות בחבל ארץ שלא למדתם עליו.

השאלות מתבססות על מיומנויות בגאוגרפיה ועל מיומנויות חשיבה.

המידע הגאוגרפי נתון במפות החבל ובמפות העולמיות והנושאות שבאטלס.

חבל הארץ שהפרק עוסק בו הוא **ניו זילנד**.

בשאלון זה יש לענות על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 2-5.

שאלת חובה – ענו על שלושה מן הסעיפים א-ד בשאלה זו (לכל סעיף – $1\frac{1}{3}$ נקודות).

שימו לב: בשאלה זו הנכם רשאים לענות על ארבעת הסעיפים ובבדיקת השאלה ייבחרו שלוש התשובות הטובות ביותר.

1. מאפיינים פיזיים ומאפיינים אנושיים

א. ניו זילנד היא מדינת איים (בדרום-מערב האוקיינוס השקט), והיא רחוקה מאוד ממדינות אחרות בעולם. שכנותיה

הקרובות ביותר הן כמה מדינות איים הנמצאות במרחק של כאלף קילומטר ממנה.

הסבירו חיסרון אחד בתחום הכלכלה שנגרם לניו זילנד בשל ריחוקה ממדינות אחרות בעולם.

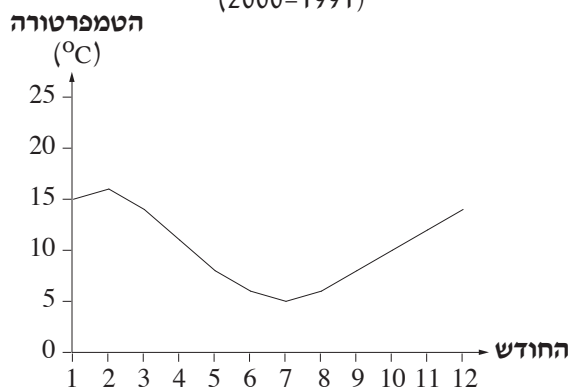
ב. לפניכם שני גרפים.

גרף 1 ובו נתונים על הטמפרטורה השנתית הממוצעת ביפן, וגרף 2 ובו נתונים על הטמפרטורה השנתית הממוצעת

בניו זילנד. בשתי המדינות שורר אקלים דומה, והמרחק בין כל אחת מהן לקו המשווה הוא כמעט זהה.

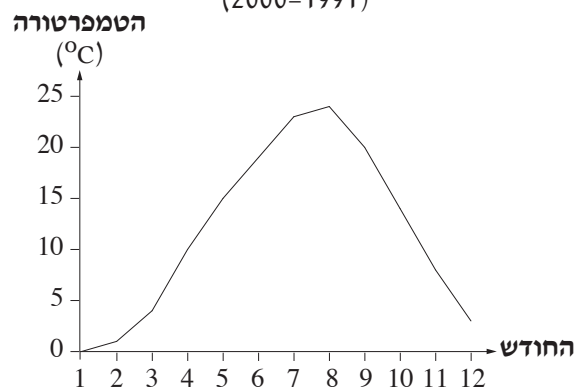
גרף 2: טמפרטורה שנתית ממוצעת בניו זילנד

(1991–2000)

גרף 1: טמפרטורה שנתית ממוצעת ביפן

(1991–2000)

(הנתונים מן האתר של הבנק העולמי)

(1) עיינו בגרפים, וציינו את עונת השנה בכל אחד מן המדינות בחודש יולי (7) ובחודש ינואר (1). בתשובתכם השתמשו

בביטויים: עונה **חמה**, עונה **קרה**.

(2) הסבירו מדוע עונות השנה **בניו זילנד**, שאותן ציינתם בתת-סעיף **ב(1)**, שונות מעונות השנה ביפן.

ג. (1) היעזרו במפה הפיזית של ניו זילנד שבנספח ובמפות שבאטלס, וציינו את ההבדל **העיקרי** במספר היישובים

הגדולים בין האי הצפוני של ניו זילנד ובין האי הדרומי שלה.

(2) הסבירו גורם **פיזי אחד** להבדל שצינתם.

ד. לפניכם רשימה של תופעות הנוגעות לתחום הסביבה בניו זילנד.

בחרו באחת מן התופעות, והסבירו את השפעתה על האדם ועל הסביבה בניו זילנד.

- עיור מואץ
- בירוא יערות
- סחף קרקע
- עלייה בכמות המשקעים הממוצעת באי הדרומי
- פלישה של מינים (צמחים ובעלי חיים)

ענו על שתיים מן השאלות 2-5 (לכל שאלה – 33 נקודות).

2. פעילות געשית

בניו זילנד יש שכיחות גבוהה של פעילות געשית.

א. (1) עיינו במפות שבאטלס, וציינו באיזה משני האיים הגדולים של ניו זילנד יש הרי געש פעילים. ($5\frac{1}{2}$ נקודות)

(2) הסבירו מדוע בניו זילנד יש שכיחות גבוהה של פעילות געשית. (11 נקודות)

ב. לפעילות הגעשית בניו זילנד יש השפעות על כמה מענפי הכלכלה במדינה.

(1) ציינו שני ענפי כלכלה כאלה. ($5\frac{1}{2}$ נקודות)

(2) הסבירו כיצד הפעילות הגעשית תורמת לפיתוח כל אחד מענפי הכלכלה שצינתם. (11 נקודות)

3. ערים

ולינגטון ואוקלנד הן שתי ערים גדולות בניו זילנד. ולינגטון היא בירת המדינה, ואוקלנד היא המרכז הכלכלי והמסחרי של המדינה. עיינו במפה שבנספח ובמפות שבאטלס.

א. (1) ציינו את מיקומה הפיזי של כל אחת מן הערים, והסבירו מדוע המיקום של ולינגטון מסייע לה בתפקיד

בירת ניו זילנד, ומדוע המיקום של אוקלנד מסייע לה בתפקיד המרכז הכלכלי והמסחרי של המדינה. (14 נקודות)

(2) לפניכם טבלה ובה נתונים בתחומי הכלכלה והדמוגרפיה של הערים ולינגטון ואוקלנד.

עיינו בטבלה, והסבירו כיצד היותה של ולינגטון בירה והיותה של אוקלנד מרכז כלכלי ומסחרי של ניו זילנד

באים לידי ביטוי בנתונים שבטבלה. בססו את תשובתכם על נתון אחד מן הטבלה בנוגע לכל אחת מן הערים

(סך הכול – שני נתונים). (8 נקודות)

כלכלה ודמוגרפיה בוולינגטון ובאוקלנד (2024)

מספר המהגרים אל העיר ממדינות העולם	שיעור המועסקים בתעשייה (באחוזים)	שיעור המועסקים בשירותים פיננסיים (באחוזים)	שיעור המועסקים במנהל ציבורי (באחוזים)	
7,500	4.5	3.8	14.3	ולינגטון
83,700	8.5	4.2	4	אוקלנד

(הנתונים על פי regions.infometrics.co.nz)

ב. קווינסטאון היא עיר השוכנת באי הדרומי של ניו זילנד. בעיר מתרחשת צמיחה כלכלית מהירה המבוססת על פיתוח מואץ

של ענף התיירות. לפיתוח מואץ זה עלולות להיות השפעות שליליות בתחום הסביבה. תארו שתי השפעות כאלה.

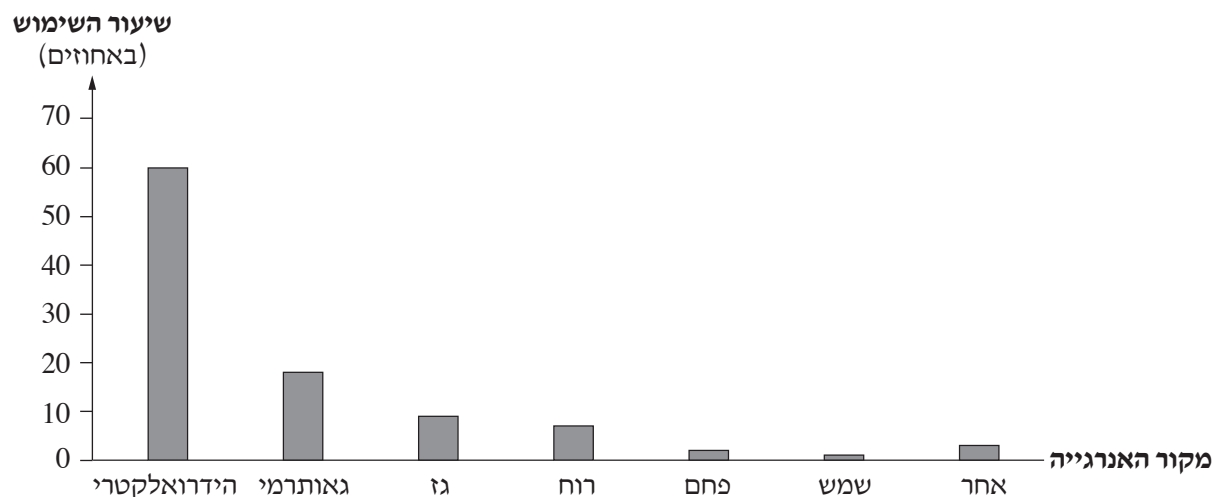
(11 נקודות)

4. אנרגייה

לפניכם גרף ובו מוצגים נתונים על מקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד.

עיינו בגרף, וענו על הסעיפים א–ב.

השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד (2023)

(הנתונים על פי Energy in New Zealand 2024, Ministry of Business, Innovation & Employment)

- א. (1) ציינו מהו מקור האנרגייה המתחדש העיקרי במדינה, והסבירו שני תנאים פיזיים המאפשרים את השימוש הרב במקור אנרגייה זה בניו זילנד. (14 נקודות)
- (2) הציגו השפעה שלילית אחת של השימוש במקור האנרגייה שציינתם על הסביבה. (5 נקודות)
- ב. (1) ניו זילנד חתמה על הסכמים המחייבים אותה לשמור על עקרונות של פיתוח בר-קיימה. הסבירו כיצד שמירה על עקרונות אלה באה לידי ביטוי בהתפלגות השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל במדינה. (5 נקודות)
- (2) מדענים בתחום האקלים צופים כי בעקבות שינויי האקלים תפחת כמות השלג שירד בעונת החורף באי הדרומי. הסבירו כיצד תחזית זו של המדענים עשויה להשפיע על ייצור של חשמל הידרואלקטרי בעונת הקיץ. נמקו את תשובתכם. (9 נקודות)

5. חקלאות וסביבה

א. ענף מוצרי החלב וענף מוצרי העץ והנייר הם ענפי ייצוא עיקריים של ניו זילנד. בשנת 2008 נחתם הסכם סחר חופשי בין ניו זילנד ובין סין, שבה מתגוררת 18% מאוכלוסיית העולם. על פי הסכם זה, כל מוצרי החלב ורוב מוצרי העץ והנייר שניו זילנד מייצאת לסין פטורים ממכס. הסכם זה גרם לשינוי ביעדי הייצוא העיקריים של ניו זילנד. לפניכם טבלה ובה נתונים על שיעור הייצוא של ניו זילנד לפי מדינות נבחרות בשנת 2007 ובשנת 2023.

שיעור הייצוא של ניו זילנד לפי מדינות בשנת 2007 ובשנת 2023

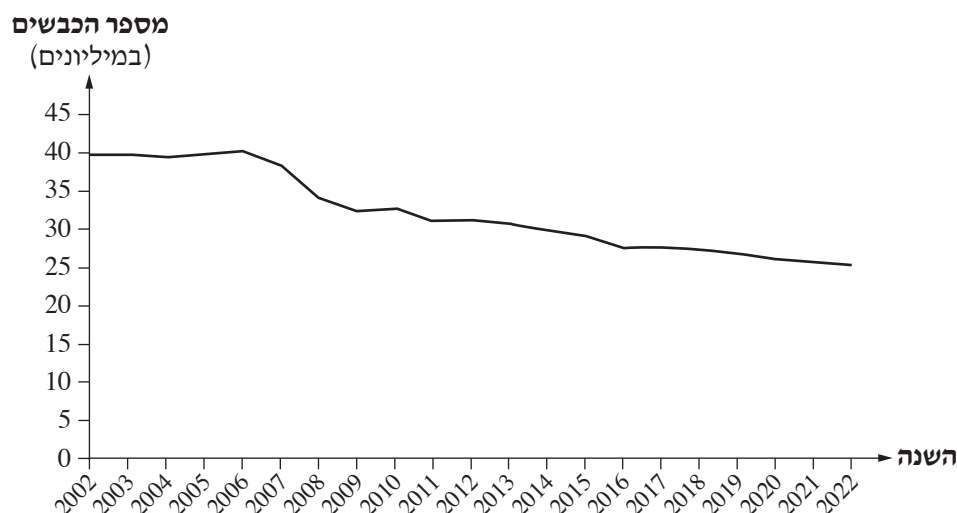
המדינה	שיעור הייצוא בשנת 2007 (באחוזים)	שיעור הייצוא בשנת 2023 (באחוזים)
אוסטרליה	22	13
ארצות הברית	12	12
יפן	9	6
סין	5	27

(על פי נתוני הבנק העולמי)

- (1) על פי נתוני הטבלה, ציינו מה היה השינוי ביעדי הייצוא העיקריים של ניו זילנד. (5 נקודות)
- (2) יש הטוענים כי השינוי ביעדי הייצוא העיקריים משפיע לטובה על ניו זילנד, ויש הטוענים כי שינוי זה עלול לפגוע בה. הציגו נימוק אחד התומך באחת הטענות האלה. (9 נקודות)

ב. בשנת 2022 הנהיגה ממשלת ניו זילנד רפורמה בענף החקלאות. המטרה העיקרית של הרפורמה הייתה להפחית את כמות גזי החממה הנפלטים לאטמוספירה בעקבות פעילות חקלאית. לפניכם גרף ובו מוצג מספר הכבשים שגידלו החקלאים בניו זילנד בשנים נבחרות.

מספר הכבשים בניו זילנד (2002–2022)

(הנתונים על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ניו זילנד)

- (1) עיינו בגרף, והסבירו כיצד השינוי במספר הכבשים בניו זילנד יכול לתרום להפחתת פליטת גזי החממה בניו זילנד. (11 נקודות)
- (2) אחד היעדים ברפורמה זו הוא נטיעת מיליארד עצים עד שנת 2028. תארו יתרון אחד בתחום הסביבה או הכלכלה בנטיעה של מיליארד עצים. (8 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח

מפה לשאלות 1, 3

מפה פיזית של ניו זילנד

